

DJELOVANJE SUDA ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI HRVATA I SRBA U HRVATSKOJ 1945. – OSVRT NA SREDNJODALMATINSKI OKRUG I PRESUDU MATE PODRUGU IZ DICMA

Zdravko MATIĆ

Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“
Zagreb, Hrvatska

UDK:347.9:94(497.1)“1945“

DOI: <https://doi.org/10.21857/yrvgqtkl39>

Izvorni znanstveni rad

Prihvaćeno: 20. lipnja 2018.

Autor je na temelju neobjavljene arhivske građe i malobrojne literature istražio i prikazao djelovanje Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj s posebnim osvrtom na Srednjodalmatinski okrug, koji je imao sjedišta u okružnim Narodno-oslobodilačkim odborima. Sud je ustanovljen u travnju 1945. i djelovao do rujna te godine. U radu je autor djelovanje i donošenje odluka suda, koji je u navedenom razdoblju osudio najmanje 81 osobu na dugogodišnje zatvorske kazne uz gubitak svih prava i konfiskaciju imovine, prikazao na primjeru sudske presude Mate Podruga (pok. Ante) rođenog 13. veljače 1896. u Dicmu.

Ključne riječi: Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba, Hrvatska, Srednjodalmatinski okrug, presuda, Mate Podrug, Dicmo, 1945.

UVOD

Završetkom Drugog svjetskog rata i pobjedom partizanskog pokreta trebalo se obračunati s državnim neprijateljima i narodnim izdajicama. Pod posebnim povećalom bili su imućni Hrvati koji su u vrijeme Narodnooslobodilačke borbe (NOB-a) bili pasivni i/ili neutralni promatrači te se nisu priključili ni jednoj strani u ratu, već su ostali do kraja neutralni. Najveću cijenu platili su bogati Hrvati diljem Hrvatske koji su se bavili privatnim obrtom ili su bili vlasnici niza nekretnina i posjedovali veliku imovinu. Trebalo je cjelokupnu imovinu podruštveniti, provesti eksproprijaciju i nacionalizaciju na temelju zakona. U tu svrhu formiran je Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj koji je imao upravo takvu intenciju – locirati, identificirati, uhititi i procesuirati sve koji su apstinirali od Narodnooslobodilačkog pokreta (NOP-a) i NOB-a te koji su na bilo koji način bili prokazani kao državni neprijatelji.¹

¹ O načinu i funkcioniranju revolucionarnih komunističkih vlasti te metodologiji koje su primjenjivali osobito u periodu od 1944. do 1946. godine vidi knjigu: Jera VODUŠEK STARIČ, *Kako su komunisti osvojili vlast 1944. – 1946.*, Zagreb, 2006.; Zdenko RADELIC, *Hrvatska u Jugoslaviji 1945. – 1991., od zajedništva do razlaza*, Zagreb, 2006.

Uslijedio je cijeli niz sudskih postupaka u kojima su pojedinci bili osuđeni i kažnjeni na dugogodišnje zatvorske kazne uz gubitak građanskih prava i konfiskaciju imovine. Bili su to sudovi protiv „kulaka“ koji su kao takvi označeni kao državni neprijatelji Demokratske Federativne Jugoslavije (DFJ). Obračuni s državnim neprijateljima i narodnim izdajicama često su bili zasnovani na suspektnim dokazima i svjedočenjima, što je odbacivalo vjerodostojnost tako izricanih presuda na promatranim sudovima. Sud je djelovao 4,5 mjeseca, ali je uspio osuditi više od stotinu osoba diljem Hrvatske zbog raznih, najčešće izmišljenih kaznenih djela. Cilj je bio oduzeti imovinu i predati je državi na upravljanje. U hrvatskoj historiografiji ne postoji ni jedno sustavno djelo koje se bavi sudovima za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj. Postoje tek samo fragmenti o temi koju je zbog važnosti potrebno analizirati i raščlaniti, kao i svrhu djelovanje suda.²

OSNIVANJE

Predsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH-a), koje je na temelju čl. 4. Odluke ZAVNOH-a bilo vrhovno zakonodavno i izvršno narodno predstavničko tijelo i najviši organ državne vlasti Federalne Demokratske Hrvatske, na svojoj sjednici održanoj 24. travnja 1945. u Šibeniku donijelo je Odluku o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj.³

Bila je to posebna kategorija sudova sa sjedištima pri Okružnim narodno-oslobodilačkim odborima (NOO-a), koji su djelovali kratko vrijeme, od 24. travnja 1945. do 8. rujna 1945., godine kada su ukinuti Zakonom o izmjenama Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, a njihovo poslovanje u svoju su nadležnost preuzeli okružni sudovi.⁴

² O sudovima za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba postoje tekstovi: Stjepana Sršana koji se odnosi na okrug Osijek-Virovitica, objavljen u Glasniku Arhiva Slavonije i Baranje 8 (2005.), Martine Grahek Ravančić The functioning of the Tribunals for the Protection of the National Honour of the Croats and Serbs in Croatia in 1945 objavljenom u *Review of Croatian History* (2016.), Magdalene Najbar Agičić o Sudu časti na Sveučilištu u Zagrebu objavljen u zborniku *Desničini susreti 2009.*

³ HR-HDA, fond: Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača (dalje: ZKRZ) – GUZ: 1231/45, kut. 5, Odluka Predsjedništva ZAVNOH-a o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, Broj: 1057-45., Šibenik, 24. travnja 1945., u potpisu tajnik, M. Počuća i predsjednik ZAVNOH-a Vladimir Nazor.

⁴ HR-HDA, fond: ZAVNOH, Odjel za upravu i sudstvo/odjel pravosuđa, Sudski odjel Oblasnog NOO-a Dalmacije 1943 – 1945., kut. 10. Do tada su na području Hrvatske na temelju trećeg uputstva Odjela za pravosuđe ZAVNOH-a o preuređenju sudova od 15. studenoga 1944. sudski

Sudovi za zaštitu nacionalne časti sudili su i kažnjavali osobe koje su tijekom okupacije i narodnooslobodilačke borbe surađivale s okupatorom te njegovim domaćim pomagačima i tako se ogriješile o nacionalnu čast. Time je stvoren još jedan novi tip delikata, kaznenih djela protiv nacionalne časti, u vezi s držanjem i ponašanjem naših građana u vrijeme okupacije.

Nadnevka 25. kolovoza 1945. donesen je potom Zakon o krivičnim djelima protiv naroda i države, kojim su konačno definirani svi aspekti eliminacije narodnog neprijatelja i kako zaštititi „tekovine NOB-a“.⁵

Kaznenim djelima protiv nacionalne časti smatrana su sva djela kojima se vrijeđalo i vrijeđa čast naroda ili su uperena protiv osnovnih interesa naroda i tekovina na kojima se izgrađuje Demokratska Federativna Jugoslavija (dalje: DFJ). Ta kaznena djela predstavljala su zločine ili prijestupe prema svojoj težini i posljedicama koje su iz njih proizašle. Odluka se nije odnosila na djela ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja.

Zločinom ili prijestupom smatrala se svaka suradnja s okupatorom ili njegovim pomagačima, a oblikom takvih suradnji smatrala su se politička, propagandna, kulturna, umjetnička, privredna, administrativna i druga suradnja s okupatorom i domaćim izdajicama. Kažnjavalo se bilo kakvo vršenje akcije ili propagande u korist okupatora i njegovih pomagača širenjem vjerske ili rasne nesnošljivosti i opravdanje okupacije, odnosno osuđivanje oslobodilačke borbe naroda.

Sud za zaštitu nacionalne časti je prema Odluci imao ovlasti kazniti svako održavanje prisnih i prijateljskih odnosa s pripadnicima okupatorske vojske i vlasti. Neprijateljskim činom također se smatralo izravno ili neizravno otimanje imovine osoba progonjenih po okupatoru ili njihovim pomagačima, kao i krivice po položaju odgovornih lica iz državne uprave koje su se sastojale u propuštanju ulaganja dužnih napora da ne dođe do sramnog poraza i kapitulacije Jugoslavije 1941. godine. Bilo kakve vrste službovanja u administrativnom i činovničkom aparatu na mjestu osobito važnom za okupatora ili njegove pomagače, kao i istodobno vršenje više javnih ili privatnih službi te osobito pogodovanje u bilo kojem obliku bili su pod kaznenom odgovornošću suda.

Kažnjivo je bilo ako je osoba dobrovoljno financijski pomagala neprijatelje i njegove pomagače, posebice osobnim angažiranjem i osobitim stavljanjem

sustav na oslobođenom području Hrvatske činili i sudovi opće nadležnosti: općinski, gradski, kotarski, okružni i Sud ZAVNOH-a, *ZAVNOH – zbornik dokumenata 1944*, sv. 2., Zagreb, 1975., dok. 134, 434 – 442; Hodimir SIROTKOVIĆ, Pravosudne strukture u hrvatskim zemljama od 1918. do 1945., *VIA*, god. 1 (32) 1991, Sv. 1 (32), 17 – 30.

⁵ Ferdo ČULINOVIĆ, *Propisi o sudstvu Hrvatske za NOB-u*, Zagreb, 1951., 174; Konstantin BASTAIĆ, Razvatak organa pravosuđa u novoj Jugoslaviji, *Zbornik Nova Jugoslavija*, Zagreb, 1954., 67 – 116.

svog privatnog poduzeća u službu okupatora te se angažirala važnijim radom u privrednoj organizaciji odnosno poduzeću koji su koristili okupatoru, kao i svaka druga suradnja.⁶

Sudilo se i u slučaju da je osoba uzela učešća u izdajničkim, političkim i vojničkim organizacijama ili pomaganjem takovih, bilo prije sloma Jugoslavije u cilju njezina poraza ili poslije njega u svrhu oslabljenja otporne snage u oslobodilačkoj borbi, te pri svakom djelovanju koje je išlo za tim da posluži okupatoru i njegovim pomagačima.⁷ Za takva kaznena djela iz Odluke bila je predviđena kazna gubitka nacionalne časti, prisilni rad, djelomična ili potpuna konfiskacija imovine, novčana kazna ili izgon.

Kazna gubitka nacionalne časti sastojala se u isključenju iz javnog života, gubitkom prava na javne funkcije, kao i gubitku svih građanskih prava. Okrivljenik je mogao biti istovremeno kažnjen s više kazni. Podstrekivanje i pomaganje također se kažnjavalo. Ako je okrivljenik po izvršenju djela aktivnim učešćem pridonio ostvarenju ciljeva „oslobodilačke borbe naroda i nadoknadio počinjenu štetu, sud može, pri izricanju kazne ovo uzeti kao olakšavajuću okolnost“. U izuzetnim slučajevima djelotvornog pokajanja sud je mogao okrivljenika osloboditi svake kazne, iako se to u praksi vrlo rijetko događalo. Prema Uputi, krivnja za počinjena djela nije zastarijevala.

Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj je imao diskrecijsko pravo da počinjena djela opisana u Odluci slobodno prosuđuje i donese presudu. Ako su djela iz članka 1. i 2. Odluke počinile osobe stranog državljanstva, a imale su prebivalište u Hrvatskoj, presudu su donosili vojni sudovi.⁸ Sudovi za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj osnivani su u sjedištu okruga. Teritorijalna nadležnost jednog suda mogla se protegnuti i na više okruga.

Članove suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj postavljalo je Predsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske odredivši po jednoga od njih za predsjednika suda. Članovi Suda za zaštitu nacionalne časti bili su za svoj rad odgovorni Zemaljskom antifašističkom vijeću narodnog oslobođenja Hrvatske, koje ih je moglo smijeniti.⁹

⁶ HR-HDA, ZKRZ – GUZ: 1231/45., kut. 5., Odluka Predsjedništva ZAVNOH-a o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, broj: 1057-45., Šibenik, 24. travnja 1945. (dalje: Odluka Predsjedništva ZAVNOH-a), Službeni list Federalne Hrvatske od 7. kolovoza 1945. i Zbornik zakona, uredaba i naredaba iz 1945.

⁷ HR-HDA, ZKRZ – GUZ: 1231/45, kut. 5, Odluka Predsjedništva ZAVNOH-a.

⁸ HR-HDA, ZKRZ – GUZ: 1231/45, kut. 5, Odluka Predsjedništva ZAVNOH-a.

⁹ HR-HDA, ZKRZ – GUZ: 1231/45, kut. 5, Odluka Predsjedništva ZAVNOH-a.

Sud su činila vijeća sastavljena od petorice sudaca. U vijeće se po pravilu imenovao jedan član Okružnog narodnog suda u okrugu gdje je bilo suđenje. Obrazovanje i raspored vijeća vršio je predsjednik suda. Vijećem je predsjedao jedan od sudaca kojeg je izabiralo samo vijeće. Svako vijeće imalo je tajnika iz reda pravnika kojega je postavljalo Predsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske. Tajnik vijeća obavljao je administrativne poslove pod nadzorom predsjednika vijeća, a u samome vijeću imao je savjetodavni glas. Prije početka suđenja predsjednik suda trebao je odrediti sudca istražitelja koji je vodio istragu prikupljanjem svega dokaznog materijala kako optužbe tako i obrane.

Osobama koje su bile u bijegu ili su se nalazile izvan dohvata vlasti sudilo se u odsutnosti. Postupak protiv okrivljenika na temelju odluke moglo je pokrenuti Javno tužilaštvo, OZN-a, NOO, vijeća NF-a, ali i pojedinci po saznanju o počinjenom kaznenom djelu.

Presude sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj postajale su pravomoćne odmah po donošenju presude. Sudovi su potom svoje presude dostavljali na izvršenje nadležnim vlastima. Presuda je predstavljala zakonsku obvezu za sve tzv. narodne vlasti, građanske i vojne, koje su bile dužne pružiti cjelovitu pravnu pomoć u službenim poslovima sudovima za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj.¹⁰

Dana 9. srpnja 1945. Ministarstvo pravosuđa Narodne vlade Hrvatske donijelo je opširno Uputstvo u provođenju te odluke.¹¹ Ovi posebni sudovi prestali su djelovati koncem rujna 1945. godine.

Sudovi za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednjodalmatinski okrug djelovali su u Makarskoj, Splitu, Šibeniku, Zadru i Dubrovniku. U ostalim dijelovima Hrvatske su djelovali još u Bjelovaru, Delnicama, Gospiću, Karlovcu, Novoj Gradišci, Osijeku, Petrinji, Slavanskom Brodu, Sušaku, Varaždinu, Virovitici i Zagrebu.¹²

Uvidom u arhivsko gradivo sudova za zaštitu nacionalne časti razvidno je da su kao počinitelji djela protiv nacionalne časti kažnjavane osobe koje su npr.

¹⁰ HR-HDA, ZKRZ – GUZ: 1231/45, kut. 5, Odluka Predsjedništva ZAVNOH-a.

¹¹ HR-HDA, ZKRZ – GUZ: 1231/45, kut. 5, Uputstvo za provedbu Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, Narodna Vlada Hrvatske, Ministarstvo pravosuđa, br. 955/45., od 9. 5. 1945., Ministar pravosuđa, Dušan Brkić (dalje: Uputstvo za provedbu Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj).

¹² HR-HDA, fond: Javni tužilac Hrvatske – 421, br. kut. 5, dok. 88. broj: Pov. 485/45, Izvješće Ministarstva pravosuđa FD Hrvatske upućeno Javnom tužitelju o radu sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba od 18. 9. 1945. (dalje: Izvješće Ministarstva pravosuđa FD Hrvatske).

istupale protiv NOP-a, ogovarale simpatizere NOP-a u cilju da im naškode, zatim zbog protupravnog stjecanja imovine, suradnje s okupatorom i njegovim pomagačima i druga „kaznena djela“.¹³ U nalogu javnog tužitelja od 5. srpnja 1945. upućenog svim javnim tužiteljima okruga Hrvatske ističe se: „U vezi sa okružnicom javnog tužioca Hrvatske od 2. 7. 1945., Pov. br. 34/45. šalju vam se i slijedeća uputstva: toč. 2. postupak u predmetu povrede nacionalne časti treba da bude naročito brz. Prema tekstu Odluke o zaštiti nacionalne časti potpao bi ogroman dio stanovništva, koji je živio do kraja u bivšoj NDH pod udar te Odluke. Zato je potrebno pravilno ocijeniti primjenu te odluke i izbjegavati masovnu primjenu iste. Pod udar te Odluke treba da se privedu naročito ona lica, koja su za vrijeme okupacije imala osobiti utjecaj na područja bilo koje grane privrede, na kulturnom polju, na području ekonomije i slično. Pri ocjenjivanju stavljanja pred sud ovakvih lica valja naročito uzeti u razmatranje njihov politički položaj i uticaj koji je dotični imao i mogao imati na mjesto i okolinu u kojoj je živio i djelovao. Naročitu pažnju valja posvetiti konfiskaciji imovine osuđenog lica odnosno sekvstraciju te imovine u koliko još nije došlo do pravosnažne presude suda (...).¹⁴

Sudovi za zaštitu nacionalne časti zapravo su bili represivni sudovi utemeljeni sa svrhom eliminacije iz društvenog i javnog života najprije politički pasivnih ali imućnijih građana s ciljem konfiskacije i nacionalizacije privatne imovine, ali u konačnici i dokidanjem privatnog vlasništva. Konačan cilj njihova djelovanja bilo je stvaranje državnog sektora pod izravnim nadzorom vlasti. Osuđeni su najčešće, osim vlasništva, gubili i građanska prava. Na taj su ih način komunisti isključivali iz gospodarstva, politike i društva poduzetnika.

S obzirom na vrlo uopćen popis djela, prema Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba dopušteno je sudovima da kažnjavaju i tzv. pasivnu suradnju s okupatorom. Kako u trenu počinjenja djela, koja su suđena prema Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, nije postojao kazneni zakon kojima je predviđeno kažnjavanje djela koja su „vrijedala osjećaj nacionalne časti“, kršilo se pravno načelo *nullum crimen, nulla poena sine praevia lege poenali*, što znači da se ni jedan zločin ne može počinuti niti za njega izreći kazna ako prethodno nisu bili navedeni i opisani u kaznenom zakonu. To znači da zločin može biti zločin jedino ako je naveden u zakonu *nullum crimen sine*

¹³ HR – HDA, fond: Javni tužilac Hrvatske – Pov. 219/45, kut. 5, Izvješće od 14. 6. 1945.

¹⁴ HR-HDA, fond: Javni tužilac Hrvatske., krivično odjeljenje, Pov. broj. 35/45, Zagreb, 5. 7. 1945., u potpisu, Pom. Javnog tužitelja HR dr. Zlatko Križanić.

lege, a ako i jest naveden, za njega se može izreći jedino ona kazna koja je u trenutku počinjenja bila navedena u zakonu *nulla poena sine lege*.¹⁵

Donošenjem Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države 25. kolovoza 1945. prestali su vrijediti propisi o zaštiti nacionalne časti u pojedinim jugoslavenskim federalnim jedinicama jer su u njima predviđena kaznena djela konzumirana odredbama tog zakona. Ukinuti su i sudovi za zaštitu nacionalne časti i njihovu su nadležnost preuzeli okružni sudovi.

DJELOVANJE S POSEBNIM OSVRTOM NA SREDNJODALMATINSKI OKRUG

Iako su sudovi za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj djelovali u neposrednom poraću samo nekoliko mjeseci, donijeli su niz često neutemeljenih, teških presuda s dalekosežnim posljedicama, najviše Hrvatima, ali i drugim građanima FD Hrvatske. To potvrđuju i presude sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj koji su djelovali na području Dalmacije prema izvješću Ministarstva pravosuđa FD Hrvatske od 18. rujna 1945. javnom tužitelju Hrvatske Jakovu Blaževiću o radu sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj.¹⁶

Sudovi za zaštitu nacionalne časti za Dalmaciju izrekli su ukupno najmanje 84 presude, od toga je 81 osoba osuđena na dugogodišnje kazne uz konfiskaciju imovine, a 3 osobe oslobođene su optužbi.¹⁷

Ministarstvo je izvršilo sređivanje podataka o osuđenim osobama kojima su sudili sudovi za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, pa tako i za Srednjodalmatinski okrug. Sređeni su i podatci o svim vrstama izrečenih kazni, tako da se iz tabelarnog pregleda koji je načinjen za svaki sud posebno, a onda i za sve sudove zajedno, dobiva opća slika o rezultatu rada sudova za zaštitu nacionalne časti u Hrvatskoj.

¹⁵ HR-HDA, ZKRZ – GUZ: 1231/45, kut. 5, Odluka Predsjedništva ZAVNOH-a., *Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946.*, Dokumenti Dalmacija, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod i Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2011., 52; Prvi ju je izričito naveo Paul Johann Anselm Ritter von Feuerbach kao dio Bavorskog krivičnog zakonika 1813.

¹⁶ HR-HDA, Javni tužitelj SRH – 421, br. kut. 5, dok. 88. broj: Pov. 485/45, Izvješće Ministarstva pravosuđa FD Hrvatske upućeno Javnom tužitelju Hrvatske o radu sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba, PREDMET: Pregled rada sudova za zaštitu nacionalne časti u Hrvatskoj (dalje: Izvješće), *Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944. – 1946.*, Dokumenti (2005.).

¹⁷ HR-HDA, Javni tužitelj SRH – 421, br. kut. 5, dok. 88. broj: Pov. 485/45, Izvješće.

Taj pregled predstavlja približno točne rezultate, kako je u Izvješću u uvodu naglašeno, jer obuhvaća gotovo sav rad spomenutih sudova. Podatci se ne mogu smatrati konačnim jer kod određenog broja slučajeva sudovi nisu Ministarstvu dostavili presude koje su izrekli pa se ti slučajevi, odnosno podatci nisu mogli ni uvrstiti u izvješće, osobito zbog toga što svi postupci po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj nisu bili završeni ili su još trajali. Međutim, to može biti najviše do 20 % od svih izrečenih presuda, tako da ovaj pregled predstavlja stvarnu sliku rada sudova za zaštitu nacionalne časti u Hrvatskoj, barem za preostalih 80 %.¹⁸

Tako je Sud za zaštitu nacionalne časti u Makarskoj od 26 optuženih osoba osudio 25 osoba ili 96,15 %, a oslobodio od optužbe 1 osobu ili 3,84 %. Sud za zaštitu nacionalne časti u Splitu od 24 optužene osobe osudio je 24 osobe ili 100 %, a Sud za zaštitu nacionalne časti u Dubrovniku od 3 optužene osobe osudio je 2 osobe ili 66,66 %, a oslobodio od optužbe 1 osobu ili 33,3 %.¹⁹

Uvidom u Izvješće Ministarstva pravosuđa FD Hrvatske o radu sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba od 18. rujna 1945., upućenom javnom tužitelju Hrvatske Jakovu Blaževiću, a koje se odnosi i na rad sudova za Srednjojadransko područje, razvidno je da Sud za zaštitu nacionalne časti u Dubrovniku izrekao 3 presude, od toga 2 osuđujuće i 1 oslobađajuću. Prema vrsti izrečenih kazni 2 osobe osuđene su gubitkom nacionalne časti i kažnjene prisilnim radom i potpunom konfiskacijom imovine. Konfiskacija se kod jedne osobe odnosila na industrijska poduzeća, a kod druge na posjedovanje druge nekretnine. Prema društvenom položaju osuđenika, 1 osoba bila je industrijalac (privatnik), 1 trgovac i 1 osoba slobodne profesije. Po nacionalnosti su sve tri osobe bile Hrvati.²⁰

Sud za zaštitu nacionalne časti u Makarskoj u razdoblju od travnja do rujna 1945. godine osudio je ukupno 26 osoba, od toga je donio 25 osuđujućih i 1 oslobađajuću presuda. Prema vrsti izrečenih kazni svih 25 osuđenih osoba kažnjeni su gubitkom nacionalne časti, 20 osoba kažnjeno je prisilnim radom, 2 osobe kažnjene su potpunom konfiskacijom imovine, 2 osobe djelomičnom konfiskacijom imovine, a 2 osobe kažnjene su novčanom kaznom i izgonom. Prema izvještaju, konfiscirana imovina kod 3 osobe odnosila se na industrijska poduzeća, a kod 5 osoba konfiscirani su posjedi i druge nekretnine. Prema socijalnom položaju 3 su osobe bile industrijalci, 3 osobe zemljoradnici,

¹⁸ HR-HDA, Javni tužitelj SRH – 421, br. kut. 5, dok. 88. broj: Pov. 485/45, Izvješće.

¹⁹ HR-HDA, Izvješće.

²⁰ HR-HDA, Javni tužitelj SRH – 421, br. kut. 5, dok. 88. broj: Pov. 485/45, Izvješće.

9 osoba zanatlije, 6 osoba trgovci, 1 osoba slobodne profesije, 1 osoba državni namještenik i 3 osobe ostalih zanimanja. Svih 26 osuđenih osoba po nacionalnosti su bile Hrvati.²¹

Sud za zaštitu nacionalne časti u Splitu, koji je obuhvaćao i Sinj i Cetinsku krajinu, ukupno je osudio i izrekao 24 pravomoćne presude, od toga 24 osuđujuće. Prema vrsti izrečenih kazni 24 osobe kažnjene su gubitkom nacionalne časti, 20 osoba osuđeno je na prisilni rad, a 18 osoba na potpunu konfiskaciju imovine. Konfiskacija imovine kod 4 osobe odnosila se na industrijska poduzeća, a kod 5 osoba na posjede i druge nekretnine. Prema društvenom položaju 4 osuđene osobe bile su industrijalci, 1 osoba zemljoradnik, 8 osoba zanatlije, 8 osoba trgovci, 2 osobe državni namještenici i 1 osoba spada pod ostala zanimanja. Sve osuđene osobe bile su Hrvati po nacionalnosti.²²

Isti sud za područje Šibenik – Zadar izrekao je 31 osuđujuću presudu. Naime, te su osobe kažnjene gubitkom nacionalne časti, i to prisilnim radom 29 osoba, 12 je kažnjeno potpunom konfiskacijom imovine, 5 osoba djelomičnom konfiskacijom imovine, dvije novčanom kaznom i dvije osobe izgonom iz Hrvatske. Konfiscirana imovina odnosila se kod jedne osobe na industrijska poduzeća, a kod 13 na posjede i druge nekretnine.

Prema socijalnom položaju osuđenih osoba dvije su bile industrijalci, 6 osoba zemljoradnici, troje zanatlije, 8 trgovci, 5 osoba slobodne profesije, jedan državni namještenik, dva radnika i 4 osobe ostalih zanimanja. Po nacionalnosti 25 osoba bile su Hrvati, zatim 5 Srba i jedan Slovenac.²³

Nakon donesene presude Sud za zaštitu nacionalne časti dostavljao je predmet(e) na izvršenje Kotarskom narodnom sudu (prema mjestu prebivališta osuđenika) koji je sukladno čl. 16. Zakona o konfiskaciji imovine i izvršenju konfiskacije bio nadležan. Kotarski sud imao je ovlast i dužnost odmah sastaviti vijeće za izvršenje presude, zatim se pristupalo i postupalo sukladno donesenoj presudi o konfiskaciji imovine. Prema Uputstvu za provedbu Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj od 9. svibnja 1945., okružni narodni sudovi u Dalmaciji u početku su upućivali osuđenike sudova za zaštitu nacionalne časti u Kažnjenički logor „Vrana“ kod Biograda n/m.²⁴

Lišavanje slobode i prisilni rad u hrvatskom, odnosno jugoslavenskom zakonodavstvu nakon Drugog svjetskog rata bili su određeni nizom uredbi,

²¹ HR-HDA, Izvješće.

²² HR-HDA, Javni tužitelj SRH – 421, Izvješće.

²³ HR-HDA, Izvješće.

²⁴ HR-HDA, ZKRZ – GUZ: 1231/45, Uputstvo za provedbu Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj.

odluka i zakona, ponajprije Uredbom o vojnim sudovima Vrhovnog štaba narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije iz 1944., Odlukom o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj iz 1945., Zakonom o krivičnim djelima protiv naroda i države iz 1945. i 1946. te Zakonom o vrstama kazni Demokratske Federativne Jugoslavije iz 1945., Zakonom o vrstama kazni Federativne Narodne Republike Jugoslavije iz 1946., Krivičnim zakonikom FNR Jugoslavije iz 1947. i Zakonom o izvršenju kazni FNR Jugoslavije iz 1948.

Kazneni sustav te vrste kazni i način izvršenja kazne lišavanja slobode bio je 1951. određen novim Krivičnim zakonikom FNR Jugoslavije i Zakonom o izvršenju kazni, mjera sigurnosti i odgojno-popravnih mjera. Osobe s područja Dalmacije osuđene 1945. i 1946. i kasnijih godina od strane vojnih sudova, sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, poslije okružnih (narodnih) sudova, kaznu su pretežito izdržavale u Kažnjeničkom logoru (zavodu) u Vrani kod Biograda n/m, Staroj Gradiški, Kaznionici u Lepoglavi, Zarobljeničko-kažnjeničkom logoru u Glini, Ženskoj kaznionici u Zagrebu i Ženskoj kaznionici u Požegi.²⁵ Treba kazati kako je u izvjesnom broju slučajeva kod nekih sudova kazneni postupak protiv više optuženih osoba dovršen jednom presudom, a broj izrečenih presuda ipak nije jednak broju optuženih osoba. Za ovaj pregled, a u statističke svrhe, bitan je broj optuženih, odnosno osuđenih osoba, a ne broj presuda. Stoga je u ovom pregledu naveden ukupan broj izrečenih presuda, ali on u stvari predstavlja ukupan broj optuženih osoba protiv kojih je kazneni postupak dovršen presudom (bilo osuđujućom ili oslobađajućom), pa je broj izrečenih presuda stvarno manji od broja optuženih osoba u onim slučajevima u kojima je jednom presudom dovršen kazneni postupak protiv više osoba.²⁶

Najviši broj osoba odgovarao je za kazneno djelo po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj pred Sudom za zaštitu nacionalne časti u Šibeniku i Zadru – 31, u Makarskoj – 26, u Splitu – 24 i u Dubrovniku – 2. Međutim, za okrug Dubrovnik ovaj broj – po ovom pregledu – manji je od stvarnog broja osoba koje su s područja okruga Dubrovnik odgovarale pred sudom za zaštitu nacionalne časti, a to iz razloga što je sud za zaštitu nacionalne časti pripojen sudu za zaštitu nacionalne časti za okrug Biokovo – Neretva u Makarskoj, pa su stoga osobe u području okruga Dubrovnik unijete, nakon toga, u pregled rada Suda za zaštitu nacionalne časti u Makarskoj.²⁷

²⁵ *Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti. Dalmacija*, prir. Mate Rupić i Vladimir Gajger, Zagreb, 2011., 174.

²⁶ HR-HDA, Javni tužitelj SRH – 421, br. kut. 5, dok. 88. broj: Pov. 485/45, Izvješće.

²⁷ HR-HDA, Javni tužitelj SRH – 421, br. kut. 5, dok. 88. broj: Pov. 485/45, Izvješće.

Kada se ukupni broj osoba koje su na području cijele Federalne Hrvatske odgovarale pred sudovima za zaštitu nacionalne časti, a to je 1083, usporedi s brojem takvih osoba koje su odgovarale pred pojedinim sudom za zaštitu nacionalne časti svakog okruga pojedinačno, pa se taj odnos izrazi u postocima, onda se vidi da je od ukupnog broja osoba optuženih na području cijele Federalne Hrvatske pred sudom za zaštitu nacionalne časti u Šibeniku – Zadru 2,85 %, u Makarskoj 2,40 %, u Splitu 2,21 %, i u Dubrovniku 0,27 %.

ODNOS IZMEĐU BROJA OPTUŽENIH I OSLOBOĐENIH OSOBA

Na području cijele Federalne Hrvatske po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj bile su optužene ukupno 1083 osobe. Od toga je osuđeno 926 osoba ili 85,46 %; oslobođeno 157 osoba ili 14,48 %, oslobođeno od optužbe 137 ili 12,64 %, a oslobođeno od kazne 20 osoba ili 1,84 %.

Najveći broj osoba osudio je Sud za zaštitu nacionalne časti u Osijeku (194) i u Sl. Brodu (163), dok je u Zagrebu osuđeno 111 osoba, u Virovitici 58, u Bjelovaru 57, u Sušaku 56, u Delnicama 46, u Novoj Gradiški 44, u Varaždinu 44, u Gospiću 40, u Šibeniku – Zadru 31, u Karlovcu 29, u Makarskoj 25, u Splitu 24, u Petrinji 10 i u Dubrovniku 2 osobe.²⁸

Kada se broj osoba koje su osudili pojedini sudovi za zaštitu nacionalne časti usporedi s ukupnim brojem osoba kojima je suđeno na području cijele Federalne Hrvatske od strane svih sudova za zaštitu nacionalne časti, tj. s brojem 926, i taj odnos izrazi u postocima, onda proizlazi da je od ukupnog broja osoba kojima je suđeno po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj Sud za zaštitu nacionalne časti u Osijeku osudio njih 20,95 %, u Slavanskom Brodu 17,69 %, u Zagrebu 11,98 %, u Virovitici 6,26 %, u Bjelovaru 6,15 %, u Sušaku 5,18 %, u Delnicama 4,96 %, u Novoj Gradiški 4,79 %, u Varaždinu 4,75 %, u Gospiću 4,31 %, u Šibeniku – Zadru 3,34 %, u Karlovcu 3,13 %, u Makarskoj 2,69 %, u Splitu 2,59 %, u Petrinji 1,08 % i u Dubrovniku 0,21 %.²⁹

Od ukupnog broja osoba oslobođenih od optužbi od strane svih sudova za zaštitu nacionalne časti na području cijele Federalne Hrvatske, tj. od ukupno 137 osoba, pojedini sudovi za zaštitu nacionalne časti oslobodili su od optužbe sljedeći broj osoba: Sud za zaštitu nacionalne časti u Zagrebu 44 osobe, Sl. Brodu 32, Varaždinu 16, Bjelovaru 12, Virovitici 10, Delnicama 9, Gospiću 5,

²⁸ HR-HDA, Izvješće.

²⁹ HR-HDA, Javni tužitelj SRH – 421, br. kut. 5, dok. 88. broj: Pov. 485/45, Izvješće.

Novoj Gradiški 2, Osijeku 2, Sušaku 2, Dubrovniku 1, Karlovcu 1, Makarskoj 1 osoba, dok Sudovi u Petrinji, Splitu i Šibeniku nisu oslobodili od optužbe ni jednu osobu.³⁰

Kada se odnos između ukupnog broja osoba oslobođenih od optužbe na području cijele Federalne Hrvatske od strane svih sudova za zaštitu nacionalne časti usporedi s brojem osoba koje su pojedini sudovi za zaštitu nacionalne časti oslobodili od optužbe pa se taj odnos izrazi u postotcima, onda se vidi da je od ukupnog broja osoba oslobođenih od optužbe Sud za zaštitu nacionalne časti u Zagrebu oslobodio od optužbe 32,11 % osoba, u Sl. Brodu 23,35 %, u Varaždinu 11,67 %, u Bjelovaru 8,77 %, u Virovitici 7,29 %, u Delnicama 6,56 %, u Gospiću 3,64 %, u Novoj Gradiški 1,45 %, u Osijeku 1,45 %, u Sušaku 1,15 %, u Karlovcu 0,70 %, u Makarskoj 0,70 % i u Dubrovniku 0,70 %.³¹

Broj osoba oslobođenih od kazne na području cijele Federalne Hrvatske, tj. od strane svih sudova za zaštitu nacionalne časti, iznosi ukupno 20. Od toga na Sud za zaštitu nacionalne časti u Zagrebu spada 14 osoba, a na Sud u Delnicama 6 osoba, dok drugi sudovi takvih slučajeva nisu imali. Kada se odnos između ukupnog broja osoba oslobođenih od kazne na području cijele Federalne Hrvatske, tj. 20, usporedi s brojem osoba koje su gore navedeni sudovi oslobodili od kazne svaki posebno pa se to izrazi u postotcima, onda se vidi da je od toga ukupnog broja osoba oslobođenih od kazne Sud za zaštitu nacionalne časti u Zagrebu to učinio za 70 %, a Sud u Delnicama za 30 % ukupnog broja osoba oslobođenih od kazne.³²

Kada se za svaki pojedini Sud za zaštitu nacionalne časti usporedi broj osoba koje su kod toga suda bile optužene s brojem osoba koje je taj sud osudio odnosno oslobodio optužbe ili kazne pa se taj odnos izrazi u postotcima, onda se vidi da je Sud za zaštitu nacionalne časti u Bjelovaru od 69 osoba, koliko je kod toga suda bilo optuženo, osudio 57 osoba ili 82,60 %, a oslobodio optužbe 12 osoba ili 17,40 %; Sud u Delnicama od 61 optužene osobe osudio je 46 osoba ili 75,40 %, oslobodio od optužbe 9 osoba ili 14,75 %, a oslobodio od kazne 6 osoba ili 9,83 %; u Dubrovniku od 3 optužene osobe Sud je optužio 2 osobe ili 66,66 %, a oslobodio od optužbe 1 osobu ili 33,3 %; Sud u Gospiću od 45 optuženih osoba osudio je 40 osoba ili 88,88 %, a oslobodio je optužbe 5 osoba, ili 11,11 %; Sud u Karlovcu od 30 optuženih osoba osudio je 29 osoba ili 96,66 %, a oslobodio od optužbe 1 osobu ili 3,33 %; Sud u Makarskoj od 26 optuženih

³⁰ HR-HDA, Izvješće.

³¹ HR-HDA, Izvješće.

³² HR-HDA, Izvješće.

osoba osudio je 25 osoba ili 96,15 %, a oslobodio od optužbe 1 osobu ili 3,84 %; Sud u Novoj Gradiški od 46 optuženih osoba osudio je 4 osobe ili 95,65 %, a oslobodio je optužbe 2 osobe ili 4,35 %; Sud u Osijeku od 196 optuženih osoba osudio je 194 osobe ili 98,97 %, a oslobodio od optužbe 2 osobe ili 1,02 %; Sud u Petrinji od 10 optuženih osoba osudio je 10 ili 100 %; Sud u Sl. Brodu od 195 optuženih osoba osudio je 163 osobe ili 83,59 %, a oslobodio od optužbe 32 osobe ili 16,41 %; Sud u Splitu od 24 optužene osobe osudio je 24 osobe, što znači 100 %; Sud u Sušaku od 50 optuženih osoba osudio je 48 osoba ili 96 %, a oslobodio od optužbe 2 osobe ili 4 %; Sud u Šibeniku – Zadru od 31 optužene osobe osudio je 31 osobu, tj. 100 %; Sud u Varaždinu od 60 optuženih osoba osudio je 44 osobe ili 73,33 %, a oslobodio od optužbe 16 osoba ili 26,67 %; Sud u Virovitici od 68 optuženih osoba osudio je 58 osoba ili 85,29 %, a oslobodio je optužbe 10 osoba ili 14,70 %; Sud u Zagrebu od 169 optuženih osoba osudio je 111 osoba ili 65 %, a oslobodio od optužbe 44 osobe ili 26 %, a oslobodio od kazne 14 osobe ili 8,28 %. Na konfiskaciju imovine osuđeno je 926 osoba, tj. od ukupnog broja osoba osuđenih po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj na području cijele Federalne Hrvatske 394 osobe, i to 282 osobe na potpunu, a 112 osobe na djelomičnu konfiskaciju. Dakle, izraženo u postotcima, od ukupnog broja osuđenih lica kažnjeno je konfiskacijom imovine njih 42,54 %, i to potpunom konfiskacijom 30,45 %, a djelomičnom 12,09 %.³³

Na području cijele Federalne Hrvatske svi sudovi za zaštitu nacionalne časti ukupno su konfiscirali 117 industrijskih poduzeća i 189 posjeda, odnosno drugih nekretnina i imanja, ili izraženo u postotcima industrijska poduzeća tvore 38,23 %, a posjedi i ostala imanja 61,76 % od ukupne konfiscirane imovine. Svi sudovi za zaštitu nacionalne časti na području Federalne Hrvatske ukupno su izrekli kaznu gubitka nacionalne časti protiv 905 osoba, potpunu konfiskaciju protiv 282 osobe, a djelomičnu protiv 112 osoba; novčana kazna izrečena je protiv 25 osoba, a izgon protiv 14 osoba. Kada se odnos između ovih izrečenih kazni međusobno usporedi i izrazi u postotcima, onda se vidi da gubitak nacionalne časti predstavlja 44,41 %, a prisilni rad 34,31 %, potpuna konfiskacija 13,84 %, djelomična konfiskacija 5,49 %, novčana kazna 1,22 %, a izgon 0,68 % od ukupno izrečenih vrsti kazne.³⁴

Svi sudovi za zaštitu nacionalne časti na području cijele Federalne Hrvatske, kako je već istaknuto, vodili su postupak i taj postupak presudom dovršili protiv 1083 osobe. Kada se te osobe svrstaju po njihovu socijalnom položaju,

³³ HR-HDA, Javni tužitelj SRH – 421, br. kut. 5, dok. 88. broj: Pov. 485/45, Izvješće.

³⁴ HR-HDA, Javni tužitelj SRH – 421, br. kut. 5, dok. 88. broj: Pov. 485/45, Izvješće.

onda se vidi da je industrijalaca bilo 111 ili 10,24 %, veleposjednika 22 ili 2 %, zemljičara 156 ili 14,40 %, zanatlija 165 ili 15,23 %, trgovaca 165 ili 15,23 %, pripadnika slobodnih profesija 142 ili 13,11 %, državnih namještenika 171 ili 15,78 %, radnika 31 ili 2,86 %, a osoba ostalih zanimanja 120 ili 11,08 %. Među pripadnicima ostalih zanimanja najveći broj tvore kućanice.³⁵

Kada se sve osobe protiv kojih su sudovi za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj vodili postupak i taj postupak dovršili presudom svrstaju po njihovoj narodnosti, onda se vidi da je od tih osoba 1039 ili 95,93 % bilo Hrvata, 42 ili 3,86 % Srba te 2 ili 0,18 % Slovenaca.³⁶

SUDSKA PRESUDA PROTIV MATE PODRUGA, DICMO

Obitelj Podrug³⁷ potječe iz Dicma, živopisnog kraja koji je u vrijeme Drugog svjetskog rata pripadao Sinjskom kotaru. Prema popisu stanovništva iz 1931. godine tu je živjelo 3797 stanovnika, a 1948. godine 3581 stanovnik.³⁸ Upravo na rubovima polja Dicma nastalo je 7 većih i više manjih naselja za koja se posljednjih desetljeća rabi skupni naziv Dicmo. To su naselja Kraj, Osoje, Prisoje, Sičane i Sušci (Dicmo Donje) te Ercegovci i Krušvar (Dicmo Gornje). Polje Dicmo dugo je oko 15 kilometara od sjeverozapada (Donje Dicmo) do jugoistoka (Gornje Dicmo), a široko do 2,5 kilometra. Nadmorska visina mu je između 315 i 319 metara, a ukupne je površine 68 km². Dicmo je do Sinja udaljeno 11,22 km, a do Splita 24,34 km. Stanovnici Dicma stoljećima su se izdržavali ratarstvom i stočarstvom. Danas su Podruzi, osim u Sičanima, nastanjeni u sljedećim predjelima Dicma: u Kraju (Klancu), gdje su smještene kuće i većina imanja Mate Podruga, te u Prisoju.

³⁵ HR-HDA, Izvješće.

³⁶ HR-HDA, Izvješće.

³⁷ Prema knjizi fra Josipa Ante Solde *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, prvi Podrug koji se spominje u Dicmu je udovica Mandalena kojoj je opći providur potvrdio 19. srpnja 1693. g. 25 kanapa zemlje u mjestu Stabbio (tor) ili Burenica u predjelu Dicma zvanom Sičani, jer je uzdržavala desetero čeljadi. Danas su Podruzi, osim u Sičanima, nastanjeni u sljedećim predjelima Dicma: u Kraju (Klancu), gdje su smještene Matine kuće i većina imanja, te u Prisoju. Podruzi se inače spominju 1743. g. u selu Mrkodolu, župa Duvno, odakle su vjerojatno i došli, kao i u selu Grboreze u Livnu. Fra Josip SOLDI, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, knjiga 2, Sinj, 1997., 247.

³⁸ Jakov GELO, *Narodnosni i vjerski sastav stanovništva Hrvatske, 1880-1991: po naseljima*, Zagreb, 1998.; *Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857.-2001. 1869., 1921., i 1931.* sadrži podatke i za naselje Osoje, Savezni zavod za statistiku i evidenciju FNRJ i SFRJ, popis stanovništva 1948, 1953, 1961, 1971, 1981. i 1991. godine.

Mate (pok. Ante i Ane rođ. Žuro) Podrug, zvani Plesa, rođen je u Dicmu 13. veljače 1896. godine. Imao je sedmero djece, šest kćeri (Anđelka, Zdenka, Mira, Grozdana, Vesela, Tiha) i jednoga sina, Antu. Njegova oca Antu Podruga (rođen 13. 7. 1839., umro 6. 2. 1913.) nalazimo kao vlasnika velikih posjeda u Dicmu već 1857. godine. Prema podacima iz Zemljišno-knjižnog odjela Sinja već sredinom 19. st. imali su u vlasništvu velike posjede zemljišta i poljoprivredna dobra. Mate je odrastao u mnogobrojnoj obitelji oca Ante, poljodjelca i trgovca. Već kao mladić ušao je svijet privatnog poduzetništva i obrta. Sav svoj životni vijek, osim zatvora i vojske, proveo je u Dicmu. Na početku Drugog svjetskog rata bio je jedan od najuglednijih i najbogatijih ljudi u rodnom selu. Prema Zemljišno-knjižnom odjelu Općinskog suda u Sinju imao je veliku kuću u središtu mjesta uz koju su bile štale i pojate. U tom sklopu kuća bila je mlinica, gostionica, trgovina mješovitom robom i pekara.³⁹

Početak Drugog svjetskog rata stanovništvo Cetinske krajine mahom je bilo podijeljeno. Dio pučanstva početkom rata bio je u domobranskim postrojbama, dok je dio stanovnika Sinja i Dicma otišao u vojsku Nezavisne Države Hrvatske. Shodno tomu, režim koji je podržavao državni sustav NDH rezultirao je time da Sinj postane jedno od središta širenja ideje o NOB-u, ali i čestim odmazdama režima NDH prema stanovništvu grada i okolice.

Mate Podrug početkom i tijekom Drugog svjetskog rata nije se formalno priklonio ni jednoj strani u sukobu jer je već tada bio duboko svjestan odgovornosti i posljedica. Početkom rata imao je iza sebe već 45 godina uhodan privatni biznis: mlinicu u kojoj je proizvodio brašno, pekaru u kojoj je pekao kruh, dućan u kojemu je prodavao brojne namirnice za pučanstvo i sve koji su na putu prema Sinju, Splitu i Dugopolju prolazili kroz Dicmo, bilo da je riječ o talijanskim, njemačkim ili ustaškim vojnicima kojima je Dicmo bilo samo usputna stanica do njihova odredišta. Cijeli je rat Mate Podrug bio i ostao zapravo profesionalni poslovni čovjek koji je radom svojih ruku uzdržavao svoju mnogobrojnu obitelj.

Ne postoji ni jedan formalni službeni dokument kao dokaz kojim se može potvrditi njegova pripadnost bilo kojoj političkoj stranci ili vojnoj formaciji. Za njega se može decidirano kazati da je bio i ostao *neutralan do kraja kao Švicarska*. Znao je da je rat okrutan i da iza sebe nosi brojne žrtve, patnje i da priklanjanje bilo kojoj strani u ratu nije spojivo s njegovim primarnim zanimanjem ni bez posljedica na njega ili njegovu obitelj.

³⁹ HR-DAST, fond, Pravosuđe, Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednje Dalmatinski okrug, kut. 37, Sudska presuda protiv Mate Podruga (pok. Ante), Posl. br. N.Č.44/45/16 od 29. jula 1945.

Njegove patnje počinju završetkom rata i dolaskom komunističke vlasti 1945. godine na tzv. oslobođena područja od NDH-a. Prema tadašnjoj ideologiji, svaki bogatiji čovjek bio je državni neprijatelj. Zato su takvi ljudi po žurnom postupku bili serijski osuđivani. Time se htjelo pokazati da će u toj novoj „pravednoj“ državi svi ljudi živjeti jednako. U Dicmu su po tim kriterijima postajala dva kandidata za izvođenje pred sud. Bili su to Mate Podrug i Ivan Mirčeta, zvani Ivanac. Već sama ta činjenica da od dvojice ljudi treba jednoga proglasiti krivim dokazuje zapravo da ni jedan od njih nije ništa kriv. Inače dolazi do logičkih proturječja. Na kraju je odluka pala da se od te dvojice optuži Mate Podrug i suđenje je moglo početi. Zajedno s njim optuženi su pred sudom za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj još Jozo Stuparić, posjednik, i ljekarnik Mirko Carević, oba iz Sinja.⁴⁰

Suđenje se održalo u današnjem kinu u Sinju. Započelo je 21. srpnja i završilo 29. srpnja 1945. godine drakonskom presudom.

Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednjodalmatinski okrug u Sinju bio je sastavljen od sudca Nike Kučića kao predsjedatelja, Petra Rožića, Tadije Mihanovića, Martina Mikelića i Marina Bubala kao vijećnika te tajnika suda Josipa Carevića kao zapisničara u predmetu protiv Mate Podruga, pok. Ante, zbog djela iz čl. 2 točke 1, 3, 4 i 8 Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj.

Optužnicu je zastupao Javni tužitelj Srednjodalmatinskog okruga dr. Dušan Jurić protiv optuženika Mate Podruga, pok. Ante, u predmetu Br. Ko. 303/45 od 21. 7. 1945., a u nazočnosti njegova branitelja dr. Josipa Bosančića. Na temelju prijedloga Javnog tužitelja i odgovora branitelja, nakon provedenog glavnog pretresa održanog dana 29. 7. 1945. godine javno u Sinju, Sud je donio presudu prema kojoj je Mate Podrug osuđen na gubitak nacionalne časti u trajanju od 25 godina (dvadeset pet godina), na prisilan rad u trajanju od 8 godina (osam godina) te na konfiskaciju cjelokupne imovine.⁴¹

Na primjeru osuđenog Mate Podruga i djela koja su mu optužnicom stavljena na teret razvidno je da je to bio montirani i vješto iskonstruirani postupak usmjeren ciljano na javnu dezavuaciju i degradaciju njega kao osobe, sudsku presudu i potpunu konfiskaciju imovine.

⁴⁰ Anđelko MARIĆ, *Priča o kumu – Jobu naših dana*, Cetinska vrila – glasilo ogranka Matice hrvatske u Sinju, 2012., god. 20, br. 39., 2.

⁴¹ HR-DAST, fond, Pravosuđe, Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednje Dalmatinski okrug, kut. 37, Sudska presuda protiv Mate Podruga (pok. Ante), Posl. br. N.Č.44/45/16 od 29. jula 1945.

Optužnica⁴² je autentična potvrda da se radi o hrpi ideoloških natega i izmišljotina koje su bile redovita pojava osobito 1945. godine, kada je započeo legalan obračun protiv neistomišljenika i neprijatelja Demokratske Federativne Jugoslavije.⁴³

Cijela optužnica zapravo je još jedna u nizu potvrda vladajućeg režima iz 1945. da su se obračunavali sa svakim tko nije bio na njihovoj strani. Posebna otežavajuća okolnost za okrivljenika bila je što je kao građanin bio bogat i posjedovao veliku imovinu. To je zapravo bio povod i cilj zbog čega je eliminiran kao „neprijatelji“ na način da se osobi sudi pred sudom, pred što više nijemih svjedoka, promatrača – sugrađana od kojih se je tražila tiha suglasnost za sudski proces. Time je zapravo započeo proces podruštvljenja privatne imovine, eksproprijacijom i nacionalizacijom privatne imovine koja je postala državno vlasništvo.

Suđenje protiv Podruga održano je u improviziranoj sudnici, kinodvorani u Sinju pred mnogobrojnim sugrađanima, a cilj je bio pokazati i prokazati pred brojnim mnoštvom i ostalima da je okrivljenik kriv te ga je zbog toga prema zakonu trebalo adekvatno kazniti i izopćiti iz društva sa svim posljedicama sudske presude. Presuda je glasila:

U i m e N a r o d a !

Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednji Dalmatinski okrug u vijeću sastavljenom od sudaca Kučić Nike kao predsjedatelja, te Petra Rožić, Mihanović Tadije, Mikelić Martina i Bubalo Marina kao vijećnika, tajnika suda Carević Josipa kao zapisničara u predmetu protiv Podrug Mate pok. Ante zbog djela iz čl. 2 točke 1, 3, 4 i 8 Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, povodom optužbe Javnog tužioca Srednje Dalmatinskog okruga Br. Ko. 303/45 od 21. 7. 1945. u prisutnosti Javnog tužioca Dr. Dušana Jurića, te optuženika Podrug Mate, pok. Ante sa braniteljem Dr. Josipom Bosančićem, na temelju predloga Javnog tužioca i branitelja, a nakon provedenog glavnog pretresa održanog dana 29. 7. 1945. godine javno u Sinju donio je slijedeću

P r e s u d u :

Optuženik: Podrug Mate pok. Ante, posjednik i pok. Ane rođ. Djuro, domaćice, rođen 13. 2. 1896. u Dicmu, trgovac, posjednik, Hrvat, katolik, oženjen, otac 7 djece od dvije do dvadeset i tri godine, pismen, 6 raz. Osnovne škole, vojsku služio, kažnjavan, na slobodi.

⁴² HR-DAST, fond, Pravosuđe, Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednje Dalmatinski okrug, kut. 37, Sudska presuda protiv Mate Podruga (pok. Ante), Posl. br. N.Č.44/45/16 od 29. jula 1945.

⁴³ HR-DAST, fond, Pravosuđe, Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednje Dalmatinski okrug, kut. 37, Sudska presuda protiv Mate Podruga (pok. Ante), Posl. br. N.Č.44/45/16 od 29. jula 1945.

kriv je:

- a) što je augusta 1941. prvoborca Jelasku kad je bio uhapšen i odveden u kasarnu Dicmo zlostavio,
što je na raspravi pred ustaškim prijekim sudom u Sinju u augustu 1941., kada je suđeno prvoborcima Dalmacije svojim krivim svjedočenjem protiv Šimare Stojanca doprinio, da je isti osuđen i strijeljan,
što je u septembru 1943. u Dicmu ustaškom novinaru Anti Dageliću uredniku „Novog Lista“ u Sarajevu, koji je bio u jednoj njemačkoj koloni koja je prodirala iz Sinja za Split i u blizini Dicma razbijena od naše vojske pomagao da umakne sakrivši ga i omogućivši mu da pobjegne u Sinj,
time, je dakle, surađivao sa pomagačima okupatora,
- b) što je za vrijeme okupacije primio u kuću oficire i podoficire talijanske vojske i čašćavao ih, kao i zloglasnog pukovnika Potočnika Lulicu, Mirka Bilobrka, te druge i prijateljavao sa ustaškim vođom Dicma, Mirkom Radanovićem, dakle održavao prisne i prijateljske veze sa pripadnicima okupatorske vojske,
- c) što je ljeti 1941. god. u Dicmu, pravoslavicima, odbjeglih pred ustašama uzeo imovinu, i to: polje vlasništva Mirka Stojanca, te vinograd i mlinicu vlasništva Milutina Stojanca,
dakle razgrabivao imovinu osoba progonjenih po okupatoru i njihovim pomagačima, to je bio organizirani ustaša još od 1935. god., te je po kapitulaciji bivše Jugoslavije kao član zaštite razoružao vojnike koji su prolazili kroz Dicmo, te tako doprinio da to oružje dospije u ruke okupatora i njihovih pomagača,
dakle, učestvovao u političkim i vojnim organizacijama još prije poraza Jugoslavije kao i poslije njega u svrhu slabljenja otporne snage naroda u oslobodilačkoj borbi.

Time je počinio krivična djela protiv nacionalne časti, predviđena u odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj tako je djelom opisanim pod a) krivično djelo iz čl. 2 točka 1, onim pod b) krivično djelo iz čl. 2 točka 3, onim pod c) krivično djelo iz čl. 2. točka 4, te onim pod d) krivično djelo iz čl. 2 točka 8 spomenute odluke, pa će u smislu citiranih propisa a na osnovu čl. 2 točka 1, 3, 4 i 8 Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj biva

osudjen:

Na gubitak nacionalne časti u trajanju od 25 godina/dvadesetpet godina/, na prisilan rad u trajanju od 8 godina /osam godina/, te na konfiskaciju cjelokupne pokretne i nepokretne imovine u korist Države.

obrazloženje:

Optuženik Podrug spada u redove izroda naših naroda, koji su još prije sloma stare Jugoslavije bili organizirani fašisti – ustaše. On je naime svjedoku Stojanac Iliji kazao da je zakleti ustaša još 1935. nije nikakvo čudo da im takav tip odmah u slomu stare Jugoslavije postaje članom Mačekove zaštite, stavlja na kapu slovo „U“ i kao takav razoružava staru Jugoslavensku vojsku, koja je baš od ovakvih i sličnih petokolonaša bila izdana i raspršena.

Ovo nam potvrđuju svjedoci Stojanac Ilija, Žuro Marko i Despotović Drago, a to djelomično priznaje i sam optuženik, ali se brani da je kao član zaštite uredovao samo 5 do 6 dana, i to zato da se uspostavi red i mir koji su bili narušeni nakon sloma stare Jugoslavije. Jasnije je kome je trebao taj red i mir u času kapitulacije i jasno je kome se predalo to oružje oduzeto vojnicima stare Jugoslavije. Da to njegovo „uredovanje“ nije trajalo samo 5-6 dana, vidi se iz iskaza svjedoka Stojanac Ilije. Ovaj naime svjedok bio je skupa sa svojim stricem Šimarom uhapšen onda kada su u augustu 1941. god. bili od ustaških bandi pohvatani prvoborci Dalmacije i tada je optuženik bio u žandarmerijskoj kasarni sa puškom u ruci. Svjedok se dapače sjeća da je optuženikova puška bila crna. Ta kako se nebi osjećao kad mu se tog časa radilo o glavi? Tu je optuženik ošamario zarobljenog prvoborca Jelasku, i dok su ostali ustaše mučili i tukli svjedokovog strica Šimaru, optuženik iako ga je Šimara molio nije htio ni da riječi progovori u njegovu korist već se naslađivao njegovom mučenju.

Dapače kada je Šimara navodio u svoju obranu da tog kritičnog jutra nije bio kod prvoboraca, već da je otišao bio u dućan optuženika kupiti ulja i kada su dva posljednja svjedoka ovu njegovu obranu potvrdila, optuženik je iskazao da to ne odgovara istini. I tako je Šimara bio streljan sa ostalim prvoborcima u augustu 1941. u Sinju. Svjedok Stojanac Ilija koji je bio oslobođen uvjerljivo nam iskazuje o tome dok je optuženik uporno sve poricao, a naročito je poricao da je uopće svjedočio u predmetu Šimara, suočen na pretresu sa svjedokom izjavljuje da je svjedočio u pogledu prvoborca Gabričevića, ali se ne sjeća da je bio ispitivan u „pretresu“ u pogledu Šimare, ali dozvoljava da je možda bio saslušan u istrazi. Međutim se optuženi dobro sjeća, da je istragu vodio ustaški natporučnik, a kasnije šef policije u Sarajevu Mihovil Perović bivši sudac u Sinju. Pak je prema svemu tome sud je poklonio punu vjeru svjedoku. Nadalje on odmah po kapitulaciji stare Jugoslavije postaje povjerenikom za imanja odbjeglog Srba Stojanac Mirka i Milutin i time učestvuje u razgrabljivanju njihove imovine. Ovo nam iskazuju svjedoci Sušak Miloš, Stojanac Ilija i Žuro Marko, a to nam priznaje i sam optuženik, ali se brani da je od ustaške vlasti bio imenovan povjerenikom tih imanja, da je to trajalo 15 dana i da je on vlasnicima predao u potpunom redu. Sve kada bi ovo i ovo odgovaralo istini, dovoljno je to da je on kao ustaša od istih bio postavljen povjerenikom tih imanja.

I kroz čitavo vrijeme okupacije on je u prisnim i prijateljskim vezama sa okupatorima i njihovim pomagačima sve vrati i dlake. Kućni gosti su mu talijanski oficiri i podoficiri, zatim obješeni narodnih neprijatelj Potočnik zvani Lulica, zloglasni ustaša Bilobrk Mirko, jedan kapetan divizije Princ Eugen i drugi a što sve slijedi iz iskaza već navedenih svjedoka.

Kada je u kapitulaciji Italije, njemačka vojska nadirala prema Splitu i kada je prva njena kolona bila kod Dicma uništena od naših boraca, ustaški novinar Dagelić koji je bio u toj koloni, uspio je sakriti se u jednu kuću, koja ga nije htjela sakrivati onda je optuženik pošao do njega sakrio ga kod sebe, presvukao ga i djelom ga dopratio, te je tako stigao u Sinj nedopavši u ruke naših boraca. Ovo slijedi iz iskaza Sušak Miloša i Žurko Marka a ovo djelo kako on to sam navodi, a iz svoje pohlepe obradio je i pretvorio u voćnjak staro pravoslavno groblje, svjedok Sušak Miloš i Žuro Marko nam iskazuje kako je to djelovalo na Srpski živalj,

koji je vidio, da im se vade kosti njihovih predaka. Ali što je optuženiku sve to? Njega se tiče samo zarada i ništa drugo.

Na osnovu svega izloženoga krivica optuženikova je dokazana u subjektivnom pravcu, pak mu je ovaj sud odmjerio kaznu koja odgovara stepenu njegove opasnosti po društvo i težine počinjenih djela, uzevši mu pri tome kao otežavajuću okolnost to što ni do danas ne pokazuje ni najmanje kajanje za počinjena nedjela.

Odluka suda o izvršivosti presude temelji se na čl. 13. Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj.⁴⁴

Presuda je izrečena 29. VII. 1945. u 12.15 sati.

Ovaj zapisnik Presude završava usklikom *SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!* U potpisu presude se nalazi predsjednik suda Kučić Niko, tajnik i zapisničar J. Carević.⁴⁵

ODUZIMANJE / KONFISKACIJA CJELOKUPNE IMOVINE

Prema Zakonu o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije, konfiskaciju je proveo Kotarski Narodni sud u Sinju koji je bio stvarno nadležan. Prema čl. 16. Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije od 9. lipnja 1945. br. 36., vijeće je bilo sastavljeno od dr. Nikše Bilića, sudca, kao predsjednika vijeća, te Stipe Miluna i Ivana Vukovića, kao sudaca – prisjednika, uz sudjelovanje Anke Poparić kao zapisničarke, u konfiskacijskom postupku protiv Mate Podruga, p. Ante, iz Dicma.⁴⁶ S obzirom na to da je isti bio osuđen izvršnom presudom Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednjodalmatinski okrug u Sinju Nč 44/45/16 od 29. srpnja 1945. godine kao narodni neprijatelj, presudom je provedena konfiskacija cjelokupne pokretne i nepokretne imovine u korist Države.⁴⁷ Po provedenom postupku, na sjednici

⁴⁴ HR-DAST, fond, Pravosuđe, Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednje Dalmatinski okrug, kut. 37, Sudska presuda protiv Mate Podruga (pok. Ante), Posl. br. N.Č.44/45/16 od 29. jula 1945. u potpisu predsjednik suda, Kučić Niko i Zapisničar J. Carević. (Prijepis).

⁴⁵ HR-DAST, fond, Pravosuđe, Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednje Dalmatinski okrug, kut. 37, Sudska presuda protiv Mate Podruga (pok. Ante), Posl. br. N.Č.44/45/16 od 29. jula 1945.

⁴⁶ HR-DAST, fond, Pravosuđe, Kotarski Narodni sud u Sinju, 1945., kut. 6, Konfiskacijska odluka R177/45-16, od 25. studenoga 1945.

⁴⁷ HR-DAST, fond, Pravosuđe, Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednje Dalmatinski okrug, kut. 37, Sudska presuda protiv Mate Podruga (pok. Ante), Posl. br. N.Č.44/45/16 od 29. jula 1945.

zatvorenoj za javnost, održanoj dana 27. studenoga 1945., Kotarski narodni sud u Sinju, *donio je ovu izvršnu*

*Konfiskacionu odluku.*⁴⁸

- I.) Čest. zgrad. 208 Z.U.414 K.O. Prisoje/mlinica/ uknjižene i fiktivne vlasnosti osuđenika Podrug Mate pok. Ante iz Dicma za cijelo, konfiskovana u korist Države na temelju zapisnika popisa iz procjene od 13. kolovoza 1945. R 177/45 Kotarskog Narodnog suda u Sinju, prenaša se zemljišno-knjižno sa imena Podrug Mate pok. Ante na ime Demokratske Federativne Države Jugoslavije.
- II.) Čest. zgrad. 440/4, čest. zgrad. 441/2 i čest. zem. 805/3 Z. U. 262 K.O. Sinj, uknjižene vlasnosti na ime Podrug Šimuna pok. Marka i družine iz Sinja, a fiktivne u cjelini vlasnosti na temelju kupoprodaje osuđenika Podrug Mate pok. Ante iz Dicma u naravi kuća stojna, dvorište i vrt, konfiskovana u korist Države na temelju zapisnika popisa i procjene od 13. kolovoza 1945 R 177/45 Kotarskog Narodnog suda u Sinju, ima se prenijeti zemljišno – knjižno na ime Demokratske Federativne Države Jugoslavije kao vlasnice.
- III.) Kupljeni sprat stojne kuće u Sinju uknjižene vlasnosti Dadića koja se identifikuje kao čest. zgrad. 735 Z. U. 634 K. O. Sinj – kupljen navodno pred 3 godine po osuđeniku Podrug Mati pok. Ante iz Dicma /Etažna svojina/ konfiskovan u korist Države na temelju zapisnika popisa i procjene od 13. 8. 1945. R 177/45, prenaša se u vlasnost Demokratske Federativne Države Jugoslavije kao vlasnice zemljišno-knjižno.
- IV.) Određuje se prijenos vlasnosti i predaja slijedećih nekretnina, konfiskovanih od Podrug Mate pok. Ante iz Dicma na temelju zapisnika i popisa procjene od 13 odnosno 23. kolovoza 1945. R 177/45 u vlasnost Demokratske Federativne Države Jugoslavije i baš... (nečitko).
- A) Pod stavkom „Procjena motornog mlina, vlasnosti Podrug Mate p. Ante, te alata i ostalog pribora, nalazećeg se u mlinici na Dicmu“.
1. Motor „Diesel“ H.P. 25/satima vertikalni/ u polovnom stanju.
 2. Flaše za zrak/za puštanje motora/
 3. Ručna pumpa za pumpanje nafte
 4. Rezervar za naftu
 5. Filter za ulje
 6. Pumpa za vodu za hlađenje motora
 7. 2. Kompletna kamena mlina u dobrom stanju sa postavom
 8. Trazmisija duga 4.80m/80m/m
 9. Remena razna: 2 kom. 126 cm/1 cm, -1 kom. 66 cm/24 cm, 1 kom. 60 cm/20 cm
 10. Pomoćna stalka sa remenicama 29-17

⁴⁸ HR-DAST, fond, Pravosuđe, Kotarski Narodni sud u Sinju, 1945., kut. 6, Konfiskacijska odluka R177/45-16, od 25. studenoga 1945.

11. Remenica drvena 86/20
12. Šujalica – stupa – tvornička u dobrom stanju, kompletna
13. Kamen – rezerve za mlin 110
14. 2 remena za mlin 8 m/15 cm, jedan od kože, a drugi od gumenog platna
15. Remen za šujalicu-stupu-6 m/11 cm od gumenog platna
16. Remen za motor 10 m/12 cm
17. Remen za pumpu od vode 5 m/5,5 cm
18. 2 remena od gum. platna 6 m neupotrebiva
19. Mesingana vaga do 500 kg, polovna s utezima: 1 od 20 kg, 2 od 10 kg, 4 od 5kg, 2 od 2 kg, 1 od 1kg, 2 od ½ kg, i 1 od 10 dkg
20. Mendjula za skidanje kamena od mlinova
21. Remenica – rezerve 71/15 cm
22. Vinć mehanički
23. Vinć obični
24. Kamen polovni 4,40/8
25. 3 ključa od tubi
26. 15 ključa običnih
27. 1 ključ francuz stari
28. 3 ključa od škartoc
29. 2 čekića srednje veličine
30. 17 kresa za kresanje mlinova
31. Arket pila za željezo
32. 2 pile za drvo
33. 1 stolna bormašina mala
34. Nakovanj srednji
35. Mendjule
36. Urizać vida/madrevina/mala
37. Svdal za drvo
38. Vijola drvodjelska
39. Banak za rad
40. 4 ležaja – rezerve za motor
41. 32 lagera od mesinga, stara
42. 3 turpije polovne
43. 2 lita
44. 2 šmir kante
45. Ulja 23 važa od 1 kg
46. Graše 8 kg
47. 1 kefa čelična
48. Rubinet od 2/4
49. 1 balinjera, 5 kolben-ringa rabljenih, 3 m azbest-šnjura, 7 kom azbest ploča 20 a 20, 2 kut. spojka za remen, 2 kompasa

50. Nakovanj mali
51. Ulja 35 lit. u 2 kante od petrolja
52. Burat veliki
53. Nafte 5 bačava
54. 2 bačve željezne prazne

B.) Pod stavkom „U prizemlju, ranije gostioni“

1. 2 stola
2. 1 banak
3. 1 banak sa 15 kašetina
4. 1 zrcalo
5. 1 demežana od 18 litara
6. 1 lonac od 10 lit. stari

C.) Pod stavkom u kuhinji

1. 1 mali kredenc
2. 1 stolić
3. 1 lonac emajlirani 12 litara
4. 1 od dvaju mlinaca za kavu
5. šest tanjura porcelanskih plitkih velikih od ukupno 15
6. dva tanjura porcelanska duboka velika od ukupno 9

D.) Pod stavkom „U prvom I. katu: predsoblje

1. 2 tapetića uresna mala

E.) Pod stavkom „U prvom katu primaća soba“

1. Kauč iz jelovog drveta
2. 1 slamnata poltrona
3. 1 slika „Hrvatski preporod“
4. 1 slika umjetnička
5. 1 uresni pokrivač za stol
6. 3 uresna pokrivača mali
7. 5 čašica za prošek
8. 5 /pet/ od ukupno 14 šalica za crnu kafu sa tanjurićima
9. dvije tacne za slatkiše bez drška staklene
10. 1. /jedna/ garnitura stolna za 6 osoba za slatko
11. 9 /devet/ sijalica za elektriku 25 W
12. 9 /devet/ turpija raznih
13. 8 /osam/ pila za željezo

- F.) Pod stavkom „dječja soba na prvom katu“
1. 1 /jedan/ ormar
 2. 2 /dva/ uresna tapeta
- G.) Pod stavkom „Potkrovlje“
1. 4. stola
 2. 1. noćni ormarić
- N.) Pod stavkom „U dvorištu i štali“
1. 1 /jedan/ prasac muški žive vage 55 kg
 2. 1 /jedna/ guda od cc 110 kg, za koje se drži da je skotna
- I.) Pod stavkom „U konobi“
1. 50 m telefonske žice
 2. Bačava za 25 hl sadržine od bačava za ukupno 40 hl sadržine
 3. 1 /jedan/ badanj od 6 hl
 4. 15 kg karbida od ukupno 25 kg
 5. 24 bačve od nafte i benzina
- J.) Pod stavkom „U potkrovlju kod štale“
1. 70 praznih flaša od piva
 2. Jedan rezervar za razvijanje karbidnog plina

V./ Privremeni upravitelj Čapeta Marko pok. Nikole iz Dicma obavezan je da gore spomenute nekretnine i pokretnine po prijemu ove odluke preda na slobodno raspolaganje Okružnoj Upravi Narodnih Dobra u Splitu.

VI./ Na temelju čl. 6. Zakona 9. 6. 1945. o konfiskaciji /stav 3. izuzima se od konfiskacije te ostavlja osuđeniku Podrug Mati pok. Ante i njegovoj užoj porodici njegove kućne zajednice i baš ženi Slavki, sinu Anti, te kćerima Zdenki, Mariji, Veseli, Gordani i Tihomilki u vlasnost i prenosi srazmjerno u jednake dijelove u ime „Okučja“:

1. Oranica srednje vrsti zvana „panjina“ pod Radića kućama do puta kupljena od Radića Mate pk. Ivana u površini od 2425 m², neidentifikovana u K.O. Kraj.
2. Čest. zem. 1250/4 i 1250/5 oranica srednje vrsti zvana „Golobrig“ i baš jedan dio iste u površini od 2880 m² kupljen od Rugulj Mate pk. Filipa K.O. Kraj.
3. Čest. zem. 1250/10 u naravi oranica srednje vrsti zvana „Golobrig“ kupljena od Rogulj Mije pk. Martina površine 1079 m² u K. O. Kraj.

4. Čest. zem. 1184/1 u naravi pola oranice, a pola vinograd, zvano „Muratuša“ uz državnu cestu sa bunarom površine 3467m² u K.O. Kraj.
5. Čest. zem. 1181/7 u naravi oranica srednje vrsti „poviše Muratuše“ u površini od 433 m² kupljena od Podrug Josipa pk. Jerke u K.O. Kraj.
6. Čest. zem. 1181/6 u naravi oranica srednje vrsti „poviše Muratuše“ kupljen dio u površini od 450m² od Podrug Joze pk. Jerke u K.O. Kraj.
7. Čest. zem. 1179/3 u naravi pašnjak dobre vrsti u površini od 860 m² u K.O. Kraj.
8. Čest. zem. 40/4 u naravi pašnjak zvan „Vinogradina“, površine od 791 m² u K.O. Prisoje.
9. Čest. zem. 361/4 u naravi oranica slabe vrsti, zvana „Ograda“ površine 214 m² u K. O. Prisoje.
10. Čest. zem. NEČITKO
11. NEMA TEKSTA.
12. .. NEMA TEKSTA.
13. Čest. zem. 343/9 u naravi oranica srednje vrsti pod kuća Podruga, površine 224m² u K.O. Prisoje.
14. Čest. zem. 348/4 u naravi oranica srednje vrsti pod kuća Podruga, površine 224m² u K.O. Prisoje.
15. Čest. zem. 343/9 u naravi oranica zvana „Suvaja“ bolje vrste i to polovica od juga u č. površini od 883m² u K.O. Prisoje.
16. Čest. zem. 712/2 u naravi oranica zvana „Podina“ srednje vrsti površine 1122m² u K.O. Prisoje.
17. Čest. zem. 712/1 u naravi oranica zvana „Podina“ srednje vrsti površine 2330m² u K.O. Prisoje.
18. Čest. zem. 712/3 u naravi oranica zvana „Podina“ srednje vrsti površine 2322m² u K.O. Prisoje.
19. Čest. zem. 28/14 u naravi pašnjak odnosno predvrtače okolo stojne kuće sa 7/36 m od iste u površini od 155 m² u K.O. Prisoje.
20. Čest. zem. 153 u naravi pašnjak ispod kuće uz držanu cestu sa dijelom površine od 7/72, što iznosi 34m² u K.O. Prisoje
21. Čest. zgr. 202/1 Z.U. 414 K.O. Prisoje u naravi stojna kuća, uknjižene i fiktivne vlasnosti osuđenika, Podrug Mate pk. Ante.
22. Čest. zgr. 211 Z.U. 414 K.O. Prisoje u naravi pojata, uknjižene i fiktivne vlasnosti osuđenika Podrug Mate pk. Ante.

VII./ Na temelju čl. 6. Zakona 9. 6. 1945. o konfiskaciji izuzimaju se od konfiskacije kao neophodno potrebne za život osuđenika Podrug Mate pk. Ante i njegove gore imenovane uže porodice preostale pokretnine i predmeti opisani u zapisniku popisa i procjene od 13. kolovoza 1945. Spisa R 177/45 Kotarskog Narodnog Suda u Sinju.

VIII./ Privremeni upravitelj Čapeta Marko pk. Nikole iz Dicma obavezan je da nekretnine navedene pod VI./ i pokretne pod VII./ ove odluke po prijemu iste preda na slobodno raspolaganje užoj porodici osuđenika Podrug Mate pk. Ante iz Dicma.

IX./ Ovom odlukom predmet konfiskacije oglašuje se dovršenom.

RAZLOZI

Na temelju izvršene presude Suda za Zaštitu Nacionalne Časti Podrug Mate pk. Ante iz Dicma, kao narodni neprijatelj osuđen je na konfiskaciju cjelokupne pokretne i nepokretne imovine.

Njegova nekretna imovina sastoji se od mlinice, stojne kuće i pojate u Prisoju... te zemljišnog posjeda u Prisoju i baš pašnjaka od ukupno 1942 m² oranice od 17643m² te vinograda 1700m², a k tome je i vlasnik jedne prizemne zgrade u Sinju kupljene od Podrug Šimuna, te jednog kupljenog sprata zgrade uz suglasnost Dadića u Sinju. Njegova uža porodica, s kojom žive u kućnoj zajednici, sastoji se od njegove žene i šestoro djece od kojih troje maloljetne djece, dakle ukupno osam članova zajednice. Prema obavijestima dobivenim od S.N.O. Dicmo od 30. 10. 1945. Pretežno zanimanje osuđenikovo je zemljoradnja s kojom da se stvarno bavi, a osim toga i mlinomda se ne bavi nikakvom trgovinom koja je otpala već od duže vremena. Sljedno tome osuđeniku kao zemljoradniku i njegovoj užoj porodici temeljem propisa čl. 6. st. 3. Zakona 9. 6. 1945. konfiskaciji trebalo je ostaviti u suglasnost "Okučje" i baš minimum zemljišnog posjeda te živog i mrtvog inventara u zgradama za stanovanje i privredu neophodno potrebno za održavanje sitnog....jačkog gazdinstva bez upotrebe tuđe radne snage, kako to zakon propisuje.

....razvidno iz propisa i procjene seljački zemljišni posjed faktične vlasništvo i osuđenikove u oranicama, pašnjaku i vinogradu iznosi svega 21.285m²., te odgovara nešto više od 6 kanapa, a manje od 5.1/2 dana oranja.

u vidu broj članova osuđenikove porodice, ovaj ... (Nečitko)

Ovo navedeno potrebni za daljnji život osudjenika i njegove uže porodice ostaviti njima na slobodno raspolaganje imovinom.

K tome ostalom nazočna je odluka utemeljena na propisima Zakona 9. 6. 1945. o konfiskaciji.

O tome se obaviješćuju:

- 1./ Uža porodica Podrug Mate pk Ante iz Dicma na ruke
- 2./ Javni tužilac Srednje Dalmatinskog Okruga, Split
- 3./ Okružna Uprava narodnih dobara, Split
- 4./ Čapeta Marko pk. Nikole, privremeni upravitelj – Dicmo
- 5./ Kotarski N.O. – upravni odio – Sinj

6./ *Seoski N.O. – upravni odio – Dicmo*

7./ *Zemljišnoknjižni ured Kot.Nar.Suda – Sinj*⁴⁹

Mate Podrug osuđen je pred Sudom za zaštitu nacionalne časti na gubitak nacionalne časti od 25 godina, na prisilan rad u trajanju od 8 godina te na konfiskaciju imovine.

Presuda Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj postala je odmah pravomoćna te je Mate Podrug upućen na izdržavanje kazne. Kaznu je odslužio najprije kratko u Splitu i na Poljoprivrednom dobru Vrana kod Biograda, a najveći dio u Lepoglavi i Staroj Gradiški.

Ukazom o pomilovanju od 8. rujna 1945. presuda je umanjena za 2 godine i 8 mjeseci te je Mate Podrug u zatvoru odležao 5 godina i 4 mjeseca uz lišenje nacionalne časti od 25 godina s prisilnim radom. Mate Podrug pušten je iz zatvora 29. studenoga 1950. godine.⁵⁰

UMJESTO ZAKLJUČKA

Metodologija i način na koji su sudili sudovi za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba za Srednjodalmatinski okrug u Splitu razvidan je iz brojnih sudskih presuda koje su gotovo jednoobrazne. Sudilo se tzv. neprijateljima protiv Demokratske Federativne Jugoslavije. Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba za Srednjodalmatinski okrug osudio je barem 24 osobe, od toga na gubitak nacionalne časti 24 osobe, na prisilan rad 20 osoba i na potpunu konfiskaciju imovine 18 osoba. Svi osuđeni bili su okvalificirani kao državni neprijatelji, opasni za državu i narod, koje je potom trebalo osuditi po načelu „pošto-poto“, u brzom i kratkom sudskom postupku.⁵¹

Sud je prvotno sudio imućnim Hrvatima iz različitih krajeva Hrvatske koji su se na bilo koji način „ogriješili“ o zakon. Napose su bili sumnjivi oni sugrađani koji su u vrijeme rata bili „pasivni“ i/ili neutralni građani i nisu se priklanjali ni jednoj strani. To je vrijedilo za sve kojima je sudio i Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj.

⁴⁹ HR-DAST, fond, Pravosuđe, Kotarski Narodni sud u Sinju, 1945., kut. 6, Konfiskacijska odluka R177/45-16, od 25. studenoga 1945.

⁵⁰ HR-HDA, fond: Javi tužilac Hrvatske, Pov. 219/45, Dopis javnog tužioca Srednje dalmatinskog okruga Split – javnom tužiocu Hrvatske br. A.40/45, od 22. rujna 1945., Spisak osoba osuđenih po Odluci nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj prema kojima je primijenjen Ukaz o pomilovanju od 8. rujna 1945. godine. U potpisu pomoćnik javnog tužioca u Splitu, Prvan Ljubo.

⁵¹ HR-DAST, fond, Pravosuđe, Kotarski Narodni sud u Sinju, 1945., kut. 6, Konfiskacijska odluka R177/45-16, od 25. studenoga 1945.

Optužnice i osude dakle vrlo rječito i vrlo pouzdano govore o pravoj naravi i pravim htijenjima vlasti. Analizirajući u vremenskom odmaku od 72 godine presudu Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba za Srednjodalmatinski okrug u Splitu, protiv okrivljenika Mate (pok. Ante) Podruga pokazuje se unilateralnost, cinizam, perfidnost i bešćutnost sudskog postupka i tadašnjih režimskih vlasti. Scenarij u svim sudskim postupcima bio je isti: uhićenje, optužnica, osuda i konfiskacija imovine, što nedvojbeno ukazuje da je cijeli sudski postupak bio farsa. Stoga presude Suda za zaštitu nacionalne časti treba kritički analizirati i uzimati s velikom rezervom osobito kod prosudbe pojedinih članaka optužnice jer sudski postupak protiv tzv. državnih neprijatelja i narodnih izdajica Hrvatske vođen je ciljano, a ti su postupci često bili zasnovani na suspektnim dokazima i svjedočenjima što je odbacivalo vjerodostojnost tako izricanih presuda na promatranim sudovima, kao na i primjeru sudske presude protiv Mate (pok. Ante) Podruga iz Dicma.

PRIOLOG 1. Presuda Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednjodalmatinski okrug u Sinju protiv Mate Podruga (HR-DAST, fond, Pravosuđe, Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednje Dalmatinski okrug, kut. 37, Sudska presuda protiv Mate Podruga (pok. Ante), Posl. br. N.Č.44/45/16 od 29. jula 1945.)

2

N I m e N a r o d a !

Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednjodalmatinski okrug, u vijedu sastavljenom od Knežić Njke kao predsjedatelja te Petru Rožić, Vihanović Tadije, Mikelić Martina i Bubalo Marina kao vijećnika, tajnika suda Carević Josipa kao zapisničara, a predmeta pro Podrug Mate pok. Ante zbog djela iz čl.2 točke 1, 3, 4 i 8 Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, povodom optužbe Javnog Tužilaštva Srednje Dalmatinskog okruga Br. Ko 303/45 od 21.7.1945. u pri sutnosti Javnog Tužilaštva Dr. Rušana Jurica, te optuženika Podrug Mate pok. Ante a braniteljem Dr. Josipom Bosačićem, na temelju predloga Javnog Tužilaštva i branitelja, a nakon provedenog glavnog pretresa održanog dana 29.VII god. javno u Sinju donio je sljedeću

P r e s u d a !

Optuženika Podrug Mate pok. Ante, pojednake i pok. Ana rođj. Dju demšićice, rođen 15.II.1896 u Dicom, trgovac, posjednik, Hrvat, katolik, oženjen, otac 7 djece od dvije do dvadesettri godine, pismen, 6 raz. osnovne škole, vojsku služio, kašnjavao, na sljedeće

k r i v i j e !

a/ što je u augusta 1941 prvoborna želaska kad je bio uhapšen i odučen u kasarnu Dicmo zlostavio,

što je na raspravi pred ustaškim prijedim sudom u Sinju u august 1941. kada je saslušano prvoborna Dalmacije svojim krivim svoje članjen protiv Simera Stojanca doprinio, da je ići odučen i str ljen .

što je u septembru 1943 u Dicmu ustaškom novinara Anti Dagalica uredniku "Novog lista" u Sarajevu, koji je bio u jednoj ajemskih koloni koje je predvodeo iz Sinja na Split i u blizini Dicma kao jena od naše vojske pomagao da usadne okriviti ga i omogućiiti a da pobjegne u Sinj.

b/ što je, dakle, saradnjivo sa pomagaoca okupatoru, što je na vrijeme okupacije primio u kuću oficira i podoficira talijanske vojske i čuštavao ih, kao i sloglasnog pukovnika Fede nika Bulicu, Niku Bilobriku, te druge i prijateljeve sa ustašk vođjom Dicma Mirkom Račanovićem,

dakle održavao priane i prijateljske veze sa pripadnicima druge torake vojske,

c/ što je ljeti 1941 god. u Dicmu, pravoslavoima, odbjeglim pred ustaškama uzao imovina, i tospolje vlasnosti Marka Stojanca, te vi grad i klinica vlasnosti Milutina Stojance,

dakle rasgrštivao imovinu osobe proganjenih po okupatoru i njihle via pomagaćina,

d/ što je bio organiziranai ustaše još od 1935 god., to je po ka; talijanci bivše Jugoslavije kao član zaštite razoruštavao vojnike su prolazili kroz Dicmo, te tako doprinio da to oružje dospije u ruke okupatora i njihovih pomagača, dakle učestvovao a političkim i vojnim organizacijama još prije rana Jugoslavije kao i poslije njega a svrhu slabijenja otovrne snage neroda a celobodiljskoj borbi.

Time je počinio krivična djela protiv nacionalne časti, predvid; u odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj dijelom opisanim pod a/ krivično djelo iz čl.2. točke 1, onim pod b/ krivično djelo iz čl.2 točke 3, onim pod c/ krivično djelo iz čl.2. točke 4, a onim pod d/ krivično djelo iz člana 2 točke 8 navedene odluke, pak si smislu a citiranim propisa a na osnovu člana 2 točke 1, 3, 4 i 8 Odluke zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj biva

o s u d a j e n i !

Na gubitak nacionalne časti u trajanju od 25 god./dvadesetpet/ godina, a zatim od 5./pet/ godina, te na konfiska

PRIOLOG 2. Konfiskacijska odluka Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Srednjodalmatinski okrug u Sinju protiv Mate Podruga (HR-DAST, fond, Pravosuđe, Kotarski Narodni sud u Sinju, 1945., kut. 6, Konfiskacijska odluka R177/45-16, od 25. studenoga 1945.)

PRIJEPIS *Ad P. 265/72*

R177/45-16

Kotarski Narodni sud u Sinju kao nadležan po čl.16 Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije od 9 lipnja 1945 Br.36.- u vijeću sastavljenom od Bilić Dr.Nikše, suca, kao pretsjednika vijeće Milun Stipe i Vuković Ivana, kao sudaca-prisjednika, uz sudjelovanje Poparić Anke kao zapisničara, u konfiskacionom predmetu Podrug Mate Ante iz ~~Stara~~ Dicma, osuđenog izvršnom presudom suda za zaštitu Nacionalne časti Hrvata i srba u Hrvatskoj za Srednje-Dalmatinski (R844/45/16 od 29 srpnja 1945 godine kao narodnog neprijatelja na konfiskaciju cjelokupne pokretne i nepokretne imovine u korist Drže po izvršenom postupku, - u nejavnoj sjednici, održanoj dana 27 studenog 1945., donio je ovu izvršnu

Konfiskacionu odluku

Država
I/. Čest.zgrad.208 Z.U.414 K.O.Prisoje/mlinica/, uknjižene i faktično vlasnosti osudjenika Podrug Mate pok.Ante iz Dicma za cijelo, konfiskovana u korist Države na temelju zapisnika popisa i procjene od 1. kolovoza 1945 R 177/45 Kotarskog Narodnog suda u Sinju, prenaša se zemljišno-knjižno sa imena Podrug Mate pok.Ante na ime Demokratske federativne Države Jugoslavije.

Država
II/. Čest.zgrad.440/4, čest.zgr.441/2 i čest.zem.805/3 Z.U.262 K.O.Si uknjižene vlasnosti na ime Podrug Simuna pok.Marka i družine iz Sinja faktično u cjelini vlasnosti na temelju kopoprodaje osudjenika Podrug Mate pok.Ante iz Dicma, u naravi kuća stojna, dvorište i vrt, konfiskovana u korist Države na temelju zapisnika popisa i procjene od 13 kolovoza 1945 R 177/45 Kotarskog Narodnog suda u Sinju, ima se prenijeti zemljišno - knjižno na ime Demokratske Federativne Države Jugoslavije kao vlasnice.

Država
III/. Kupljeni sprat stojne kuće u Sinju uknjižene vlasnosti Dadića koja se identifikuje kao čest. zgrad.735 Z.U.634 K.O.Sinj, -kupljen navodno pred 7 godine po osuđeniku Podrug Mati pok.Ante iz Dicma /~~Stara~~ svojnina/ konfiskovan u korist Države na temelju zapisnika popisa i procjene od 13/8 1945 R 177/45, -prenaša se u vlasnost Demokratske Federativne Države Jugoslavije kao vlasnice zemljišno-knjiž. IV/. Određjuje se prenos vlasnosti i predaja slijedećih pokretnina, konfiskovanih kod Podrug Mate pok.Ante iz Dicma na temelju zapisnika i popisa procjene od 13 odnosno 23 kolovoza 1945 R 177/45 u vlasnost Demokratske federativne države Jugoslavije i baš

A/. pod stavkom "Procjena motornog mlina, vlasnosti Podrug Mate p.Ante te alata i ostalog pribora, nalazećeg se u mlinici na Dicmu".

1. Motor "Diesel" H.P.25/satima vertikalni u polovnom stanju.

2.2 flaše za zrak/za puštanje motora/

3. Ručna pumpa za pumpanje nafte

4. rezervar za naftu

5. Filter za ulje

6. Pumpa za vodu-za hladnjenje motora

7.2 kompletna kamena mlina u dobrom stanju sa postavom

8. Trazmisija duga 4.80m/80m/m

9. Remena razna; 2 kom.126 cm/ 1 cm, -1 kom.66 cm /24 cm, 1 kom.60 cm / 20 cm.

10.2 pomoćna stalka sa remenicama 29-17

11. Remenica drvena 86/20

12. Šujalica-stupa-tvornička u dobrom stanju, kompletna

13. Kamen-rezerve za mlin 110

14.2 remena za mlin 8 m/15 cm. jedan od kože, a drugi od gumenog platna

15. Remen za šujalicu-stupu-6 m/11 cm. od gumenog platna.

16. Remen za motor 10 m/ 12 cm.

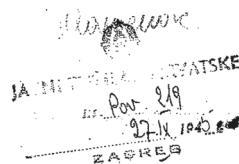
17. Remen za pumpu od vode 5 m/ 5.5 cm

18.2 remena od gum.platna 6 m neupotrebiva

PRILOG 3. Odluka o pomilovanju Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Matu Podruga (HR-HDA, fond: Javi tužilac Hrvatske, Pov. 219/45, Dopis javnog tužioca Srednje dalmatinskog okruga Split – javnom tužiocu Hrvatske br. A.40/45. od 22. rujna 1945., Spisak osoba osuđenih po Odluci nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj prema kojima je primijenjen Ukaz o pomilovanju od 8. rujna 1945. godine.)

J.T. POV. 219/45.

JAVNOM TUŽIOCU HRVATSKE

Z A G R E B

U prilogu Vam se dostavlja spisak osoba osuđenih po Odluci nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj kojima je primijenjen ukaz o pomilovanju 8. IX. 1945. g.

Smrt fašizmu - Sloboda Narod!

Po ovlaštenju
Javnog tužioca
Pomoćnik-:
/ Pavan Ljubo/

Pavan Ljubo

Spisak osoba osuđenih po odluci nacionalne časti
Hrvata i Srba u Hrvatskoj kojima je primjenjen Ukaz o pomilovanju
od 8.IX.1945.g.

1./ Bonačić Dr.Frano p.Prošpera	od 15.g.na 11g.3mj.	oprosteno 3g.6
2./ Bonačić Niki p.Frane	" 8 " " <u>slobodu</u>	" 8g.
3./ Bonačić Mate p.Frane	" 4 " " <u>slobodu</u>	" 4"
4./ Bonačić Frane p.Frane	" 10 " " 6g.8mj.	" 3g. 1
5./ Bonačić Leandro p.Prošpera	" 2 " " <u>slobodu</u>	" 2"
6./ Marić Ivan p.Duje	" 10 " " 6g.8mj.	" 3" 1
7./ Podrug Mate p.Mate	" 8 " " 5" 4"	" 2" 8
8/ Bošnjak Nedjeljka p.Jakova	" 4 " " 2"	" 2"
9/ Janković Filip p.Filipa	" 3 " " 1" 6 "	" 1 "6
10/ Cindro Dr.Mihovil	" 10 " " <u>slobodu</u>	" 10 "
11./ Cindro Ljubica ž.Dr.Mihovila	" 8 " " 5g.4mj.	" 2" 8
12./ Cindro Mira Dr.Mihovila	" 6" " 4"	" 2"
13./ Kilić Ante p.Bože	" 2"6mj" 1" 3mj.	" 1" 3
14./ Delonga Božo Franin	" 4g. " 2"	" 2"
15./ Stuparić Jozo p.Tome	" 5" " 2" 6"	" 2" 6
16./ Perković Jozo p.Šimuna	" 6mj, " <u>slobodu</u>	" 6
17./ Šoda Gotić Ante p.Mate	" 4mj. " <u>slobodu</u>	" 4

Ukupno oprosteno: 51 g. i 10 mj.

Prema čl.1. Ukaza oslobodjeno	4	lica	ukupno oprosteno:	22g. 4mj.
" " 2.	2	"	"	2g. 6mj.
" " 3.	1	"	"	9g. 3mj.
" " 4.	1	"	"	14g.
" " 5.	1	"	"	3g. 9mj.

Ukupno oprosteno: 51.g. 10.mj.

Zdravko MATIĆ

THE COURT FOR THE PROTECTION OF THE NATIONAL HONOUR
OF THE CROATS AND THE SERBS IN CROATIA 1945 –
A RETROSPECTION OF THE PROSECUTION OF
MATE PODRUG, DICMO

SUMMARY

After the end of the Second World War and the victory of the Partisan Movement, it was necessary to deal with the so-called *national enemies*, mostly wealthy citizens of the Federal Republic of Croatia, who were passive and/or neutral in the wartime, and who consequently – due to their political and civilian status – came under the attack of the Partisan authorities after the war. For the purpose of prosecuting them, the Court for the Protection of the National Honour of the Croats and the Serbs in Croatia was established on 24 April 1945 by the Decision of the Presidency of the National Antifascist Council of the National Liberation of Croatia. Courts had acted formally up to 8 September 1945 in the territory of the entire Federal Republic of Croatia / Yugoslavia.

People who collaborated with the occupiers and their domestic helpers during occupation and the National Liberation War, thus having crippled the national honour, were put on trial and punished. This created yet another new type of offence – criminal offence against national honour, regarding the attitude and behaviour of citizens at the time of occupation. The Court for the Protection of the National Honour of the Croats and the Serbs in Croatia was entrusted with condemning the accused and enforcing expropriation and nationalization on the basis of court judgment, by which the rich Croats were deprived of their property that became state property; the sentenced citizens were mainly sentenced to long-term imprisonment, loss of civil rights, and confiscation of their entire private property.

According to the official report of the Ministry of Justice, sent to the Prosecutor of the Federal Republic of Croatia, Jakov Blažević, in the short period from 24 April to 8 September 1945, a total of 1,083 persons were indicted before the said Court, and more than 926 persons were convicted in the Federal Republic of Croatia. In a series of unfounded and set-up trials, the following conviction was made: citizen Mate (son of deceased Ante) Podrug of Dicmo was, *on the grounds of his political abstinence*, sentenced to 8 years of imprisonment, 25 years of civilian honour loss, and confiscation of his entire private property.

Keywords: Court for the Protection of the National Honour of the Croats and the Serbs in Croatia; verdicts; confiscation; prison; property; civil rights; prisoner; Mate Podrug; Dicmo.

